

KNJIŽICA SAŽETAKA

*Znanstveno-stručni skup
Korijeni slobode – prostor Sisačko-moslavačke
županije u Domovinskom ratu (1990. – 1995.)*

Sisak, 17. i 18. rujna 2026. godine

Mjesto održavanja

Galerija Kulturno-povijesnog centra Sisačko-moslavačke županije
(Rimska ulica 19, 44000 Sisak)

Organizatori

Kulturno-povijesni centar Sisačko-moslavačke županije, Sisak
Hrvatski institut za povijest, Zagreb
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb

Znanstveno-stručni skup *Korijeni slobode – prostor Sisačko-moslavačke županije u Domovinskom ratu (1990. – 1995.)* održan je uz financijsku potporu Sisačko-moslavačke županije i Kulturno-povijesnoga centra Sisačko-moslavačke županije.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet hrvatskih studija

Znanstveni odbor

dr. sc. Jakša Raguž,
Hrvatski institut za povijest (predsjednik Znanstvenoga odbora)
izv. prof. dr. sc. Vlatka Vukelić,
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu
izv. prof. dr. sc. Vladimir Šumanović,
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu
Martina Tarbuk, univ. mag. educ. hist. et univ. mag. educ. soc.,
Kulturno-povijesni centar Sisačko-moslavačke županije

Organizacijski odbor

Ivica Valent, prof.,
Kulturno-povijesni centar Sisačko-moslavačke županije
Martina Tarbuk, univ. mag. educ. hist. et univ. mag. educ. soc.,
Kulturno-povijesni centar Sisačko-moslavačke županije
Kristina Brkić Drnić, mag. archeol.,
Kulturno-povijesni centar Sisačko-moslavačke županije
Jasmina Jovev, univ. spec. pol.,
Kulturno-povijesni centar Sisačko-moslavačke županije
Luka Šajnović, univ. mag. hist.,
Kulturno-povijesni centar Sisačko-moslavačke županije
Martina Mladenović, dipl. nov., dipl. muz.,
Kulturno-povijesni centar Sisačko-moslavačke županije

Impresum

Knjižica sažetaka
znanstveno-stručnog skupa
Korijeni slobode – prostor Sisačko-moslavačke županije
u Domovinskom ratu (1990. – 1995.)

U Sisku 17. i 18. rujna 2026.

NAKLADNIK

Kulturno-povijesni centar
Sisačko-moslavačke županije
Ul. kralja Tomislava 5, Sisak
tel.: (044) 753 017
www.kpc-smz.hr

ZA NAKLADNIKA

Ivica Valent, prof.

UREDNIKA

Martina Tarbuk, univ. mag. educ. hist. et univ.
mag. educ. soc.

LEKTURA I KOREKTURA

Paket riječi
Irena Balen-Gorišek, prof.

**GRAFIČKO OBLIKOVANJE I
PRIJELOM**

D. Point / Kreativna agencija
Tanja Mosler, univ. mag. ing. techn. graph.

TISAK

Karika Sisak

NAKLADA

70 primjeraka

ISBN

978-953-46481-9-3

CIP zapis je dostupan u nacionalnom skupnom katalogu knjižničnog sustava
Bukinet (katalog.bukinet.hr) pod brojem 991006046747409366.

Osim citata kratkih ulomaka u svrhu recenzije i znanstveno-istraživačkog
rada, nijedan dio ove publikacije ne smije biti reproduciran, pohranjen u bazu
podataka ili prenesen u bilo kojem obliku ili bilo kojim putem (elektroničkim,
mehaničkim, snimanjem, fotografiranjem ili drugačije) bez prethodnoga
pisanog dopuštenja nakladnika.

UVODNA RIJEČ

Prostor današnje Sisačko-moslavačke županije u Domovinskom ratu najvećim je dijelom zauzimala Banovinska bojišnica, dok je manji, istočni dio, pripadao Zapadnoslavonskoj bojišnici. Nemiri na prostoru Banovine, Siska i području Novske bili su osjetni već od ljeta 1990. godine o čemu svjedoči više incidenata i sukoba, među kojima se mogu istaknuti napadi na policijske postaje u Petrinji, Glini i Dvoru krajem rujna 1990. te organiziranje ilegalnih referenduma za odcjepljenje mjesnih zajednica s većinskim srpskim stanovništvom iz Općine Sisak krajem 1990. godine. Do otvorenih oružanih sukoba na širem prostoru današnje Sisačko-moslavačke županije dolazi nakon proglašenja neovisnosti Republike Hrvatske. Samo devet sati nakon što je Sabor donio tu povijesnu odluku, u jutro 26. lipnja 1991. pobunjeni Srbi su napali Policijsku postaju Glina te je poginuo Tomislav Rom, hrvatski policajac i prva žrtva Domovinskoga rata na ovome prostoru. Idućih dana formirana je i linija obrane grada Siska od Novog Sela preko Komareva do Sunje. Do kraja jeseni 1991. okupirani su gradovi i općine na Banovini, osim Siska koji je nakon sloma obrane Petrinje u rujnu 1991. trpio ratnu prijetnju sve do potpisivanja „Sarajevskoga primirja“ početkom 1992. godine. Grad Sisak, s obzirom na blizinu linije bojišnice, preuzeo je ulogu centra za organizaciju vojne obrane, ali i humanitarne pomoći te brige za prognanike i izbjeglice. Linija bojišnice obrane Siska bila je stabilna, a u razdoblju od 1991. do 1995. na prostoru današnje Županije provedeno je nekoliko vojnih operacija. Prostor Županije u potpunosti je oslobođen provedbom vojno-redarstvenih operacija „Bljesak“ i „Oluja“. Dio Županije koji je pripadao Zapadnoslavonskoj bojišnici, područje Novska – Jasenovac, svoje je oslobođenje dočekaio početkom

svibnja 1995. godine provedbom vojno-redarstvene operacije „Bljesak“, dok je vojno-redarstvenom operacijom „Oluja“ oslobođen cjelokupni prostor Banovine. Drugog dana provedbe operacije oslobođena je Općina Hrvatska Dubica, a posljednja je 9. kolovoza 1995., nakon formalnoga završetka same operacije, oslobođena Općina Dvor. Na pograničnom području Banovine i Jasenovca posljednja je provedena operacija „Una“ u rujnu 1995. Posljedice četverogodišnje okupiranosti i ratne agresije bile su prisutne u svim područjima života današnjega prostora Sisačko-moslavačke županije: gospodarstvu, demografiji, arhitekturi, kulturi i dr.

Kulturno-povijesni centar Sisačko-moslavačke županije u suradnji s Hrvatskim institutom za povijest u Zagrebu i Fakultetom hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu organizira dana 17. i 18. rujna 2026. godine znanstveno-stručni skup *Korijeni slobode – prostor Sisačko-moslavačke županije u Domovinskom ratu (1990. – 1995.)*. Skup je organiziran s ciljem poticanja znanstvene i stručne javnosti na istraživanje tema vezanih uz prostor današnje Sisačko-moslavačke županije u vremenu neposredno prije i tijekom Domovinskoga rata, pritom jednako obuhvaćajući vojni i društveni diskurs proučavanja. Skup je organiziran u prostorijama Galerije Kulturno-povijesnoga centra Sisačko-moslavačke županije u Rimskoj ulici 19 u Sisku.

PROGRAM SKUPA

PROGRAM SKUPA / PRVI DAN

Četvrtak, 17. rujna 2026.

9.00 – 10.00	Registracija izlagača
10.00 – 10.45	Otvorenje skupa i pozdravne riječi
10.45 – 11.30	Plenarno izlaganje i rasprava dr. sc. Davor Marijan <i>Sisačko-moslavačka županija u Domovinskom ratu</i>
11.30 – 11.45	Pauza

11.45 – 12.30	Plenarno izlaganje i rasprava dr. sc. Ana Filko <i>Prikrivanje tragova zločina u Domovinskom ratu: masovne grobnice i njihova dislokacija</i>
12.30 – 13.30	Ručak za sudionike skupa 1. sesija – Političke promjene i početak Domovinskog rata Moderator: Martina Tarbuk
13.30 – 13.45	izv. prof. dr. sc. Vlatka Vukelić <i>Referendumska izjašnjavanja na sisačkom području 1990. – 1991. godine: sraz legitimeta i secesije</i>
13.45 – 14.00	David Car <i>Lokalni višestranački izbori u općini Glina 1990. i 1991. godine</i>
14.00 – 14.15	Rasprava
14.15 – 14.30	Pauza

2. sesija – Vojno djelovanje

Moderator: izv. prof. dr. sc. Vlatka Vukelić

14.30 – 14.45	dr. sc. Jakša Raguž <i>Akcija „Brđani '91.“</i>
14.45 – 15.00	dr. sc. Ante Samardžić <i>General Janko Bobetko na banovinsko-kordunskom bojištu (1990. – 1991.)</i>
15.00 – 15.15	Mateo Čalušić <i>TG 18. zapadnoslavonskog korpusa SVK</i>

15.15 – 15.30 Željko Sklepić, Borislav Volarević
Osnivanje, ustrojavanje i razvoj 57. SAMB-a Sisak
(lipanj 1991. – ožujak 1992.)

15.30 – 15.45 Rasprava

15.45 – 16.00 Pauza

3. sesija – VRO „Oluja“

Moderator: Ivica Valent

16.00 – 16.15 Laura Busija
Ratna kronologija vojno-redarstvene operacije
„Oluja“ na Banovini

16.15 – 16.30 Zoran Sertić
2. gardijska brigada „Gromovi“ u vojno-redarstvenoj
operaciji „Oluja“

16.30 – 16.45 Zoran Delibašić
Operacija „Oluja – Obruč“: djelovanje Specijalne
policije MUP-a RH u uspostavi sigurnosti na
oslobođenom području 1995. godine

16.45 – 17.00 Nenad Grgurica
Carina u Domovinskom ratu i otvaranje graničnih
prijelaza nakon VRO „Oluja“ na području Sisačko-
moslavačke županije

17.00 – 17.15 Rasprava

17.15 – 17.30 Pauza

4. sesija – Mediji

Moderator: Jasmina Jovev

17.30 – 17.45 Ivica Valent
Kultura u službi ratne propagande: „Srpski glas“
(1990. – 1995.)

17.45 – 18.00 spec. pol. Bruno Rukavina
Kada istina postaje politički teret: ratno izvještavanje
ruskih novinara u Sisku 1991. godine

18.00 – 18.15 Rasprava

18.15 Zatvaranje skupa

Prvog dana skupa, 17. rujna 2026., od 9 do 16 sati u dvorištu Galerije Kulturno-povijesnog centra Sisačko-moslavačke županije (Rimska ul. 19) trajat će prezentacija taktičko-tehničkog zbora naoružanja i opreme Hrvatske vojske i Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske

PROGRAM SKUPA / DRUGI DAN

Petak, 18. rujna 2026.

9.00 – 10.00	Registracija izlagača
10.00 – 10.20	Otvorenje skupa i pozdravne riječi
10.20 – 11.05	Promocija monografije dr. sc. Jakše Raguža i dr. sc. Slavena Ružića <i>Specijalna jedinica policije „Grof“ Policijske uprave Dubrovnik u Domovinskom ratu 1991. – 1996.</i>
11.05 – 11.15	Pauza

1. sesija – Zapadnoslavonska bojišnica i Moslavina

Moderator: Ivica Valent

11.15 – 11.30	Matea Paripović <i>Grupa „Feniks“ iz Popovače</i>
11.30 – 11.45	Luka Marinković <i>Organizacija i tijek obrane grada Kutine</i>
11.45 – 12.00	Tatjana Štimac <i>Ubijena djeca u Domovinskom ratu: novljansko područje i slučaj obitelji Grgić</i>
12.00 – 12.15	Rasprava
12.15 – 13.15	Ručak

2. sesija – Petrinja 1990. – 1991.

Moderator: Martina Tarbuk

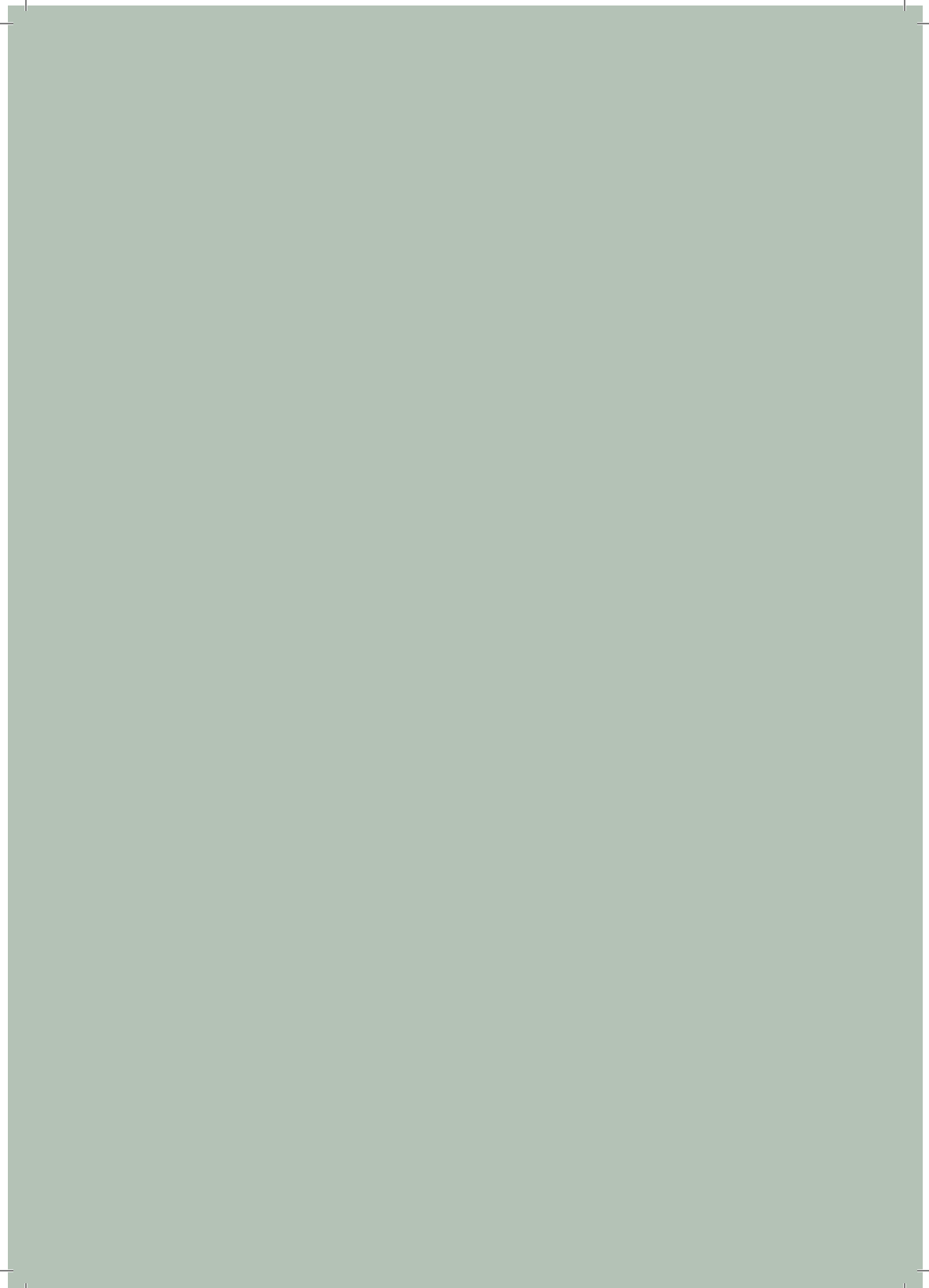
13.15 – 13.30	Mario Bursik <i>Centar za obuku „Šamarica“ Milicije SAO Krajine</i>
13.30 – 13.45	Luka Šajnović <i>Napad na petrinjsku policijsku postaju 28. rujna 1990. Početak velikosrpske pobune na Banovini</i>

13.45 – 14.00	dr. sc. Đuro Škvorc <i>Obrana i okupacija Petrinje</i>
14.00 – 14.15	Josip Smernić <i>Ubojstvo na Vili „Gavrilović“ – nekažnjeni zločin</i>
14.15 – 14.30	Rasprava
14.30 – 14.45	Pauza

3. sesija – Izazovi i posljedice

Moderator: izv. prof. dr. sc. Vlatka Vukelić

14.45 – 15.00	Mihaela Tikvica <i>Stradanje crkava današnje Sisačke biskupije u Domovinskom ratu – prikaz teme kroz odabrane primjere</i>
15.00 – 15.15	Sanja Basta, Renata Milnović <i>Interdisciplinarni pristupi poučavanju Domovinskog rata: teorija i praksa</i>
15.15 – 15.30	Martina Tarbuk <i>Djelovanje ženskih udruženja u Sisku u Domovinskom ratu (1991. – 1995.)</i>
15.30 – 15.45	dr. sc. Vedran Dukovski <i>Počeci Domovinskog rata u Istri: srpanj – prosinac 1991.</i>
15.45 – 16.00	Rasprava
16.00	Zatvaranje skupa

KNJIŽICA SAŽETAKA

dr. sc. **Davor Marijan**
Hrvatski institut za povijest

Sisačko-moslavačka županija u Domovinskom ratu

Područje današnje Sisačko-moslavačke županije nezaobilazno je u svakom ozbiljnijem pregledu Domovinskog rata. U vojnom-teritorijalnom pogledu županija je bila dio operativne zone odnosno Zbornog područja Zagreb. Područje Banovine jedno je od žarišta srpske pobune, a grad Sisak jedna od stožernih točki obrane Hrvatske od te pobune i s njom udružene agresije koju je na račun Srbije provodila Jugoslavenska narodna armija. Druga stožerna točka na području županije bila je Novska na kojoj je 1991. izvođena jedna od bitnih strategijskih obrana Republike Hrvatske i koja je bila oslonac prvih oslobodilačkih pothvata u zapadnoj Slavoniji. U završnici rata na području županije odigrale su dvije velike i uspješne oslobodilačke operacije „Bljesak” i „Oluja” kao i neuspješna „Una” s kojom je realno okončan rat na ovom dijelu Hrvatske.

Ključne riječi: Hrvatska, Sisak, Novska, srpska pobuna, vojne operacije

dr. sc. Davor Marijan (Priluka, 1966.), završio 1994. dvopredmetni studij povijesti i arheologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 2001. radi na Hrvatskom institutu za povijest i bavi se istraživanjem suvremene povijesti Hrvatske i Jugoslavije. Do sada je objavio dvadesetak knjiga i nešto više znanstvenih radova.

dr. sc. **Ana Filko**

Ministarstvo hrvatskih branitelja, Uprava za zatočene i nestale

Prikrivanje tragova zločina u Domovinskom ratu: masovne grobnice i njihova dislokacija

U izlaganju će se analizirati masovne grobnice kao forenzički trag počinjenog etničkog čišćenja tijekom Domovinskoga rata, s posebnim naglaskom na okolnosti njihova nastanka, prikrivanja i naknadnog premještanja posmrtnih ostataka. Masovne grobnice predstavljaju jedan od najjasnijih dokaza sustavnog nasilja nad civilnim stanovništvom i ratnim zarobljenicima te omogućuju uvid u razmjere i obrasce počinjenih zločina. Njihova analiza pruža važne spoznaje o dinamici zločina, pokušajima njihova prikrivanja te dugotrajnoj potrazi za nestalim osobama. Posebna će se pažnja posvetiti premještanju posmrtnih ostataka iz primarnih u sekundarne grobnice kao jednom od ključnih pokazatelja organiziranog prikrivanja zločina. Završno, izlaganje će istaknuti važnost ekshumacije i identifikacije za utvrđivanje činjenica o ratnim stradanjima, uspostavu povijesne istine i očuvanju dostojanstva žrtava.

dr. sc. Ana Filko doktorirala je na Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu na temi masovnih grobnica žrtava Domovinskog rata na području hrvatskoga Podunavlja. Od 2017. godine zaposlena je u Upravi za zatočene i nestale Ministarstva hrvatskih branitelja, a od 2025. godine obnaša dužnost ravnateljice Uprave te predsjednice Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za osobe nestale u Domovinskom ratu. Znanstveni interes usmjerava na pitanja nestalih osoba, masovnih grobnica, ekshumacija i identifikacija žrtava Domovinskog rata te očuvanje dostojanstva žrtava i njihovih obitelji.

izv. prof. dr. sc. Vlatka Vukelić

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

Referendumska izjašnjavanja na sisačkom području 1990. - 1991. godine: sraz legitimeta i secesije

Izlaganje analizira složenu ustavnopravnu i političko-sigurnosnu dinamiku na području općine Sisak i pripadajućeg dijela Banovine na prijelazu iz 1990. u 1991. godinu kroz prizmu četiriju provedenih referendumskih izjašnjavanja. Sisak je u tom razdoblju predstavljao specifično administrativno i strateško čvorište: dok je u samom gradu i sjeverozapadnom dijelu općine postojala jasna hrvatska većina, u ruralnom, jugoistočnom zaleđu (tzv. banijskom trokutu i dijelu sunjskog kraja) živio je znatan udio stanovništva srpske nacionalnosti. Ova duboka demografska i politička podijeljenost rezultirala je otvorenim srazom između legalnih institucija Republike Hrvatske i pobunjeničkih struktura vođenih iz Knina i Beograda, što se najjasnije očitovalo upravo u instrumentalizaciji referendumskih procesa kao mehanizma destrukcije ustavnopravnog poretka.

Prva faza institucionalne i teritorijalne krize započinje u ljeto 1990. godine, neposredno nakon donošenja „Deklaracije o suverenosti i autonomiji srpskog naroda“ u Srbu. Na temelju te deklaracije, Srpsko nacionalno vijeće organizira ilegalni referendum o srpskoj „autonomiji“ u Hrvatskoj koji je na širem prostoru Banovine i sisačkog zaleđa provoden od 19. kolovoza do 2. rujna 1990. godine. Za sisačke Srbe glasanje je organizirano 23. i 24. kolovoza kod pravoslavne crkve u Sisku. Unatoč izričitoj zabrani Ministarstva pravosuđa i uprave Republike Hrvatske, lokalni ogranici SDS-a proglasili su plebiscitarnu podršku „autonomiji“, što je poslužilo kao politička platforma za uvođenje naoružanih straža, postavljanje prvih barikada na Banovini te postupni prelazak u otvorenu institucionalnu neposlušnost.

Drugi secesionistički korak uslijedio je zimi iste godine i bio je uperen izravno protiv administrativnog integriteta same općine Sisak. Između 18. i 21. prosinca 1990. godine, sisački SDS provodi ilegalni lokalni referendum u 16 mjesnih zajednica sisačkog zaleđa. Cilj ovog izjašnjavanja bio je administrativno izdvajanje tih sela iz sastava većinski hrvatske općine Sisak te njihovo pripajanje susjednim općinama Kostajnica i Petrinja, u kojima je secesionističko vodstvo nastojalo osigurati čvrstu kontrolu. Taj je proces bio precizno vremenski sinkroniziran s proglašenjem paradržavne Srpske Autonomne Oblasti (SAO) Krajine u Kninu 21. prosinca, s jasnom namjerom da se zaokruže njene sjeverne granice na Kupi i Savi te izvrši pritisak na Zagreb uoči donošenja novog Ustava Republike Hrvatske. Skupština općine Sisak odmah je reagirala proglašivši ove postupke i rezultate nezakonitima i nevažećima, osudivši protuustavno djelovanje lokalnih odbornika koje je dovelo do stvaranja administrativnog vakuuma i osnivanja ilegalne „Zajednice mjesnih zajednica“ sa sjedištem u Maloj Gradusi.

Treća faza radikalizacije dogodila se u proljeće 1991. godine, nakon općinskih prevrata u Glini i Hrvatskoj Kostajnici. Pod geslom „Srbi u jednoj državi“, novoformirana Skupština SAO Krajine organizirala je 12. svibnja 1991. godine ilegalni referendum o „prisajedinjenju“ te paradržavne tvorevine Republici Srbiji i ostanku u krnjoj Jugoslaviji. Na sisačkom području i u kostajničkom kotaru glasanje su operativno provodile Centralna komisija iz Male Graduse i kostajničke strukture. Taj je čin, iako formalno maskiran institucijama lokalne autonomije, u praksi predstavljao potpuno kidanje teritorijalnog kontinuiteta Republike Hrvatske te je služio kao neposredni, agresivni uvod u nadolazeću otvorenu oružanu agresiju i kasniju okupaciju dijelova Banovine.

Nasuprot ovim trima ilegalnim inicijativama, legalne vlasti općine Sisak uspješno su, sukladno odluci predsjednika Franje Tuđmana, organizirale i provele svesavezni Referendum o hrvatskoj samostalnosti 19. svibnja 1991. godine. Na tom jedinom legalnom izjašnjavanju, unatoč otvorenim opstrukcijama i bojkotu u 24 pobunjena srpska naselja sunjskog i banijskog

prostora gdje birački odbori nisu ni otvoreni, zabilježen je masovan odaziv građana sisačke općine (82,62 %). Velika se većina (iznad 89 %) plebiscitarno izjasnila za suverenu i samostalnu državu Hrvatsku, što je sisačkim vlastima dalo puni legitimitet za prekid financiranja pobunjenih sela i konačni institucionalni raskid s odmetnutim strukturama.

U izlaganju se na temelju dostupnog arhivskog gradiva te relevantne literature i tiskovina rekonstruira hodogram ovih četiriju događaja. Zaključno se utvrđuje kako su tri secesionistička referenduma (iz kolovoza i prosinca 1990. te svibnja 1991. godine) poslužila kao politički i pseudo-pravni paravan za razbijanje legalnih struktura lokalne samouprave. Oni su fiksirali linije razdvajanja na terenu, postupno uništili ekonomske i političke veze, uveli područje u izvanredno stanje te izravno generirali prelazak u fazu otvorenog oružanog sukoba i agresiju na šire sisačko područje u trenutku kada je Hrvatski sabor proglasio državnu neovisnost.

Ključne riječi: Općina Sisak, referendumi 1990. – 1991., Banovina, SAO Krajina, samostalnost RH, secesija, Domovinski rat

Vlatka Vukelić izvanredna je profesorica na Odsjeku za povijest Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Područje njezinog znanstvenog i istraživačkog interesa su antička povijest, kao i hrvatska povijest 20. stoljeća, što je vidljivo i u nastavi koju izvodi na Odsjeku za povijest Fakulteta hrvatskih studija. Autorica je niza znanstvenih i stručnih radova, znanstvenih i stručnih knjiga, nekoliko autorskih izložbi, a organizirala je brojne znanstvene skupove i manifestacije te je na nizu njih i sudjelovala. Od 2017. je voditeljica i koordinatorka doktorskog studija povijesti na Fakultetu hrvatskih studija. Osim znanstvenog i stručnog rada, aktivno se uključuje i u probleme sveučilišne zajednice te sudjeluje u osnivanju Hrvatskog sveučilišnog sindikata, koji je registriran pri nadležnom ministarstvu 2017., a čija je predsjednica.

David Car, univ. mag. educ. hist. et univ. mag. dem. et croat. emigr.

Lokalni višestranački izbori u općini Glina 1990. i 1991. godine

Prvi lokalni višestranački izbori na području općine Glina održani su u dva kruga, 22. i 23. travnja te 6. i 7. svibnja 1990. godine. Na izborima je, za razliku od onih na republičkoj razini, uvjerljivu pobjedu ostvario tzv. „lijevi blok“ osvojivši 52 od ukupno 84 odbornička mjesta (61,90 %) triju vijeća Skupštine općine (SO) Glina. Iako je konstituirana 29. svibnja 1990., nakon političke krize i neizbora predsjednika i članova Izvršnog vijeća SO-a u zakonom predviđenom roku, općinska je skupština raspuštena te su raspisani prijevremeni izbori za 10. i 11. odnosno 24. i 25. veljače 1991. godine. U novim je okolnostima premoćnu pobjedu ostvarila Srpska demokratska stranka (SDS) s osvojenih 50 mandata (59,52 %). Promatrajući politička događanja koja su se zbivala tijekom 1990. i 1991. godine na glinskome području, upravo je ova pobjeda omogućila ubrzanje na lokalnoj razini već institucionaliziranih napora SDS-a za izdvajanje općine iz ustavno-pravnoga poretka Republike Hrvatske i priključenje u sastav Srpske autonomne oblasti Krajina. Cilj izlaganja je na temelju relevantnih izvora i literature analizirati redovne i prijevremene izbore, s naglaskom na izborni sustav, političke stranke i izborne rezultate. Također, prikazat će se okolnosti u kojima su izbori provedeni, kao i njihov utjecaj na daljnji razvoj društveno-političke i sigurnosne situacije na području općine Glina.

Ključne riječi: višestranačje, izbori, Glina, Skupština općine

David Car rođen je 11. srpnja 2001. godine u Sisku. Osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje završio je u Glini. Godine 2025. završio je *summa cum laude* diplomski sveučilišni studij povijesti (nastavnički smjer) i integrirani prijediplomski i diplomski sveučilišni studij demografije i hrvatskoga iseljeništva pri Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu diplomiravši na temu *Zbivanja u općini Glina tijekom raspada socijalističke Jugoslavije i uspostave višestranačkog sustava u Hrvatskoj do kraja lipnja 1991. godine* pod mentorstvom doc. dr. sc. Mije Belje. Tijekom studija izlagao je na nizu znanstveno-stručnih skupova i objavio dva rada. Njegov znanstveni interes primarno je usmjeren na teme vezane uz područje bivše općine Glina u Domovinskom ratu.

dr. sc. **Jakša Raguč**
Hrvatski institut za povijest

Akcija „Brđani ‘91“

Dana 22. kolovoza 1991. zbila se akcija „Brđani ‘91“, prva hrvatska napadna akcija na Banovini, i najveća hrvatska napadna akcija/operacija na ovoj bojišnici do prosinca 1991. Cilj je bio potisnuti postrojbe pobunjenih Srba s brdskih visova odakle su topništvom ugrožavali Sisak i okolicu, deblokirati prometnicu Komarevo – Sunju i uspostaviti kopnenu vezu između sunjskog mostobrana i slobodnog područja Siska, te stvoriti preduvjete za deblokadu prometnice do Hrvatske Kostajnice. Akciju je pokrenuo zapovjednik Zapovjedništva za Banijsko-kordunsku regiju, general Janko Bobetko. Na pet osnovnih smjerova trebale su je provesti postrojbe 2. brigade ZNG-a, više postrojbi pričuvnog ZNG-a te snage iz sastava Policijske uprave Sisak. Zahvaljujući faktoru iznenađenja, u prvoj fazi akcije oslobođeno je više sela između Komareva i Sunje. Međutim, u selu Brđani-Cesta, pripadnici 2. brigade ZNG-a bili su zaustavljeni snažnim otporom pobunjenih Srba. Nakon pogibije pet pripadnika 2. brigade ZNG-a, velikog broja ranjenih iz svih postrojbi i procjene da bi moglo doći do srpskog protunapada na Komarevo, akcija je prekinuta te su se hrvatske postrojbe povukle na početne položaje. Na srpskoj strani poginulo je 15 osoba: 13 pripadnika Teritorijalne obrane SAO Krajine, jedna civilna osoba i jedna osoba nedefiniranog statusa. Akcija „Brđani ‘91“ pokazala je da hrvatske postrojbe s obzirom na opremljenost, obučenost, te sposobnost planiranja i koordinacije još nisu bile sposobne za napadna djelovanja. Nadalje, akcija je desetljećima izazivala kontroverze među sudionicima, koji su zastupali oštro suprotstavljena mišljenja o razlozima neuspjeha.

Ključne riječi: Akcija „Brđani ‘91“, Banovina, 2. brigada ZNG, hrvatske napadne akcije, general Janko Bobetko

dr. sc. Jakša Raguč rođen je u Dubrovniku 1972. godine. Djelatnik Hrvatskog instituta za povijest – Odjel za suvremenu povijest od 2001. godine. Doktorirao 2009. godine. Primarno polje znanstvenog rada – Domovinski rat i nastanak Republike Hrvatske.

dr. sc. **Ante Samardžić**

Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman“

General Janko Bobetko na banovinsko-kordunskom bojištu (1990. - 1991.)

U radu se na temelju dostupnih arhivskih izvora i literature analizira i vrednuje uloga stožernoga generala Janka Bobetka u Domovinskom ratu na području Siska odnosno na Banovinsko-kordunskom bojištu do siječnja 1992. godine. Stožerni general Janko Bobetko rodio se 10. siječnja 1919. godine u selu Crnac kod Siska, a umro 29. travnja 2023. godine u Zagrebu. Tijekom Domovinskoga rata obnašao je više različitih visokih vojnih dužnosti. U srpnju 1991. imenovan je zapovjednikom Kriznoga stožera za banovinsko-kordunsko područje. U siječnju 1992. Odlukom Predsjednika RH imenovan je glavnim savjetnikom za borbenu upotrebu, obuku i školstvo Hrvatske vojske, a u travnju 1992. zapovjednikom svih postrojbi Hrvatske vojske na Južnom bojištu. U studenom 1992. imenovan je načelnikom Glavnoga stožera Hrvatske vojske. Obnašanjem ovih vojnih dužnosti Bobetko je dao značajan doprinos najprije obrani, a potom i oslobađanju okupiranih dijelova Hrvatske. Za njegov udjel u obrani RH odlikovan je najvišim vojnim odličjima Republike Hrvatske. Janko Bobetko je kao zapovjednik Kriznoga stožera za banovinsko i kordunsko područje svojom ulogom i djelovanjem dao značajan doprinos izgradnji i poboljšanju obrambenoga sustava ovog područja te je povećao organiziranost i djelotvornost OSRH na ovom području.

Ključne riječi: Janko Bobetko, Sisak, zapovjednik, krizni stožer Banovinsko-kordunsko bojište

Ante Samardžić rođen je u Sinju 1968. godine. Dragovoljac je Domovinskoga rata. Zaposlen je na Hrvatskom vojnom učilištu „Dr. Franjo Tuđman“ kao nastavnik vojne povijesti. Završio je Zapovjedno stožernu školu na Hrvatskom vojnom učilištu „Dr. Franjo Tuđman“. Godine 2018. izabran je u naslovno nastavno zvanje predavača. Akademski stupanj magistra znanosti iz povijesti stekao je 2009. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu 2017. stekao je licencijat iz teologije. Doktorirao je 2025. godine na poslijediplomskom sveučilišnom doktorskom studiju *Povijest teologije i kršćanskih institucija* na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu na temu *Život i rad Konstantina Vojnovića (1832. – 1903.)*. Doktorand je na poslijediplomskom doktorskom studiju *Povijest* na Hrvatskom katoličkom sveučilištu u Zagrebu.

Mateo Čalušić, mag. educ. hist. et geogr.
Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest
Slavonije, Srijema i Baranje

TG 18. zapadnoslavonskog korpusa SVK

Izlaganje je o vojnoj postrojbi TG-1 koja je djelovala u sastavu 18. korpusa na području Jasenovca te područja sjeverno od Jasenovca u današnjoj Sisačko-moslavačkoj županiji. Postrojbom je zapovijedao potpukovnik Borivoje Pavlović, a osnovana je krajem 1993. godine kao ispomoć 98. pješačkoj brigadi u obrani toga prostora. Specifičnost ove jedinice očituje se u njezinu sastavu koji je uključivao pripadnike 98. brigade te vraćene vojno sposobne osobe iz Zapadne Slavonije. Iako je formalno trebala djelovati u okviru 98. pbr, TG-1 je bila izravno podređena zapovjedništvu 18. korpusa, a prema svjedočanstvima pojedinih zapovjednika smatralo se da njome neposredno upravlja zapovjednik Glavnoga štaba SVK-a Milan Čeleketić. Zbog izoliranoga položaja Jasenovca TG-1 je na sebe preuzimala i određene civilne funkcije, uključujući samostalnu nabavu hrane, pri čemu se ističe organizacija prve improvizirane pekare. Nakon operacije Bljesak uz djelovanje postrojbe vežu se i kontroverze, osobito optužbe o lažiranju ratnoga dnevnika i povlačenju bez otpora preko rijeke Save zajedno s civilima. Unatoč tomu postrojba nije rasformirana što je dodatno potaknulo sumnje i kritike drugih zapovjednika iz 18. korpusa.

Ključne riječi: 18.korpus, Bljesak, Jasenovac, Sava

Mateo Čalušić rođen je 1998. u Slavonskom Brodu. Završio je dvopredmetni studij povijesti i geografije na Sveučilištu u Zadru (2017. – 2023.), a trenutno je doktorand povijesti na Hrvatskom katoličkom sveučilištu. Od rujna 2023. do siječnja 2025. radio je u Državnom arhivu u Slavonskom Brodu gdje je krajem 2024. položio stručni ispit za arhivista. Od 2025. zaposlen je kao asistent u Hrvatskom institutu za povijest – Podružnici za povijest Slavonije, Srijema i Baranje. Sudjeluje na projektu „Izvori za povijest istočne Hrvatske“. Bavi se suvremenom hrvatskom poviješću i Domovinskim ratom, osobito područjem Zapadne Slavonije.

Željko Sklepić, dipl. ing.

Borislav Volarević

Osnivanje, ustrojavanje i razvoj 57. SAMB-a Sisak (lipanj 1991. - ožujak 1992.)

Složena vojna-politička situacija tijekom 1990. zahtijevala je organiziranje obrane Hrvatske oružjem. Formiraju se prvi naoružani odredi kao prethodnica buduće vojske. Jedna od prvih zadaća zapovjedništva bila je napraviti popunu postrojbe s vojnim osobama. Osnova za popunu bio je popis članova HDZ-a koji su zadužili naoružanje tijekom jeseni 1990. Popis koji je napravio dozapovjednik Marijan Celjak tijekom siječnja 1991. sadržavao je 415 osoba. Nedostatan broj za popunu postrojbe ranga bojne. Smotra vozila nije održana.

U vremenu od 27. lipnja 1991. do 1. srpnja 1991. obavljala se mobilizacija postrojbe i izlazak na crtu bojišnice. Tako 2. pješačka satnija odlazi u Komarevo, a od njenih pripadnika tijekom rujna preustrojava 57. samostalni bataljun (SAMB), a druge postojbe formiraju se kao nove postrojbe ili ulaze u sastav postojećih. Nakon rujna 1991. u Komarevu je formirana 4. i 5. pješačka satnija, a početkom siječnja 1992. 1. pješačka satnija u cijelosti zauzima položaje u Komarevu.

Ključne riječi (do 5 riječi): 57. SAMB Sisak, Komarevo, Domovinski rat, Marijan Celjak

Željko Sklepić pukovnik u miru obnašao je vodeće časničke dužnosti u osnivanju i ustrojavanju HV i važne dužnosti u HV na području bivše ZO Sisak. Poslije rata radi kao predavač HVU.

Borislav Volarević obnašao je vodeće časničke dužnosti vezane za organizacijsko mobilizacijske i kadrovske poslove u 57. samb-u, 161. brigadi i 57. brigadi

Laura Busija, univ. mag. hist.
Hrvatski školski muzej

Ratna kronologija vojno-redarstvene operacije „Oluja“ na Banovini

Cilj ovoga rada jest prikazati tijek vojno-redarstvene operacije „Oluja“ na prostoru Banovine te istaknuti njezinu vojnu i povijesnu važnost. Operacija je na tom prostoru trajala od 4. do 9. kolovoza 1995. godine te je predstavljala završnu fazu oslobađanja okupiranoga dijela Sisačko-moslavačke županije. Sisačka bojišnica bila je ujedno i najduža bojišnica u Domovinskom ratu, napadnuta u dužini od 157 kilometara.

Glavni ciljevi operacije bili su oslobađanje Petrinje, Gline, Hrvatske Kostajnice i Dvora na Uni, kao i sprječavanje neprijateljskog topničkog djelovanja prema važnim industrijskim središtima, osobito Sisku i Kutini. Borbena djelovanja započela su 4. kolovoza u 5 sati ujutro pod zapovjedništvom general-bojnika Ivana Basarca, zapovjednika Zbornoga područja Zagreb. Ključne borbe vodile su se na petrinjsko-glinskom pravcu, jednom od triju najvažnijih pravaca u Domovinskom ratu na kojem su glavnu udarnu snagu činili pripadnici 2. gardijske brigade „Gromovi“.

Unatoč snažno utvrđenim položajima i organiziranim protu-udarima neprijateljskih snaga hrvatske su postrojbe postupno slomile njihov otpor i nastavile napredovanje prema ključnim gradovima na prostoru Banovine.

Dana 6. kolovoza oslobođene su Petrinja i Hrvatska Kostajnica, 7. kolovoza oslobođena je Glina, dok su završne borbe vođene za Dvor na Uni koji je oslobođen 9. kolovoza 1995. godine.

Oslobođenjem Banovine prekinuta je četverogodišnja okupacija toga prostora te su stvoreni uvjeti za povratak stanovništva, obnovu života i konačnu teritorijalnu cjelovitost Republike Hrvatske. Operacija „Oluja“ na Banovini trajni je simbol hrabrosti hrvatskih branitelja, vojne odlučnosti i konačne pobjede u Domovinskom ratu.

Ključne riječi: Domovinski rat, Oluja, Banovina, Sisačko-moslavačka županija, Ivan Basarac

Laura Busija rođena je 2. srpnja 1999. godine u Zagrebu. Nakon završene opće gimnazije u Zaprešiću, 2021. godine završila je preddiplomski studij povijesti, filozofije i kulturologije na Fakultetu hrvatskih studija. Godine 2023. diplomirala je povijest (znanstveni smjer) na istom fakultetu te iste godine upisala doktorski studij povijesti. U svom istraživačkom radu bavi se temama druge polovice 20. stoljeća s posebnim naglaskom na Domovinski rat. Trenutno je zaposlena kao kustos pedagog u Hrvatskom školskom muzeju.

Predaja 21. kordunskog korpusa SVK, 8. kolovoza 1995., okolica Gline

Zoran Sertić, mag. educ. croat., mag. educ. hist., mag. croat.,
univ. bacc. phill.
Ekonomska škola Sisak

2. gardijska brigada „Gromovi“ u vojno-redarstvenoj operaciji „Oluja“

Vojno-redarstvena operacija „Oluja“ najvažnija je oslobodilačka operacija provedena u Domovinskom ratu na području Republike Hrvatske. 2. gardijska brigada „Gromovi“ djelovala je na području Banovine te će biti prikazana strateška i vojna važnost ovoga dijela okupiranoga područja. Također će biti uspoređeno djelovanje Zbornoga područja Zagreb sa Zbornim područjem Split u smislu opremljenosti gardijskih brigada, kao i pripremnih operacija koje su bile ključne za uspješnu provedbu „Oluje“. Poseban fokus bit će na prikazu rascjepkanosti 2. gardijske brigade u vojno-redarstvenoj operaciji „Oluja“, prikazu prostora Banovine kao područja s najviše poginulih zapovjednika u vojno-redarstvenoj operaciji „Oluja“, prikazu „Gromova“ kao jedine gardijske brigade koja je zarobila cijeli 21. kordunski korpus Srpske vojske Krajine te bojazni za 1. i 3. brigadu „Gromova“ koje su djelovale na glavnom udarnom pravcu što je rezultiralo izravnim napadom Taktičke skupine 1 na Petrinju što nikada u pripremi nije bilo planirano. Poteškoće su nastale prilikom razdvajanja „Gromova“ na dva pravca – glavni pravac 2. gardijske brigade i pomoćni, na kojem je djelovala Taktička skupina 1. Druga gardijska brigada izvršila je vrlo tešku i složenu zadaću oslobađanja Banovine zajedno s ostalim postrojbama Zbornoga područja Zagreb usprkos svim navedenim problemima.

Ključne riječi: Domovinski rat, Oluja, Gromovi

Zoran Sertić rođen je 14. lipnja 1989. godine u Sisku. Maturirao je 2008. godine u sisačkoj Gimnaziji, a diplomirao je 2013. godine nastavnički i znanstveni studij kroatologije te 2015. godine nastavnički smjer povijesti na Hrvatskim studijima. Trenutno je doktorand na poslijediplomskom doktorskom studiju kroatologije na Fakultetu hrvatskih studija. Tijekom studija bio je dvije godine demonstrator na kolegiju „Egzaktne znanosti u hrvatskoj kulturi“ kod profesora Stipe Kutleše, nagrađen je Nagradom voditelja fakulteta za projekte izvan studentskoga opterećenja te je dobitnik Posebne rektorove nagrade, dok je 2015. godine postao počasni član Udruge ratnih veterana 2. gardijske brigade „Gromovi“. Trenutno u Ekonomskoj školi Sisak predaje hrvatski jezik i etiku.

Zoran Delibašić, diplomirani kineziolog
Ministarstvo hrvatskih branitelja, Veteranski centar

Operacija „Oluja - Obruč“: djelovanje Specijalne policije MUP-a RH u uspostavi sigurnosti na oslobođenom području 1995. godine

Nakon završetka vojno-redarstvene operacije „Oluja“ u kolovozu 1995. godine i uspostave nadzora nad državnom granicom Republike Hrvatske, na dijelu oslobođenog teritorija nastavile su djelovati zaostale naoružane neprijateljske skupine koje su predstavljale ozbiljnu sigurnosnu prijetnju te otežavale proces normalizacije života i povratka stanovništva. Radi neutralizacije preostalih ugroza, pod zapovijedanjem general-pukovnika Mladena Markača pokrenuta je operacija „Oluja – Obruč“, dok je za zapovjednika cjelokupne akcije imenovan general-bojnik Marijan Mareković.

U izlaganju se analiziraju ciljevi, tijek i rezultati operacije, s posebnim naglaskom na ulogu Specijalne policije Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske. Operacija je započela 13. kolovoza 1995. godine pod kodnim signalom „MUNJA“, a u njoj su sudjelovale specijalne jedinice policije iz cijele Hrvatske uz potporu pričuvnih brigada Hrvatske vojske koje su osiguravale blokadu i nadzor područja djelovanja. Posebna pozornost posvećena je zauzimanju ključnih komunikacijskih i radio-relejnih objekata na prostoru Petrove Gore te sustavnom pretraživanju terena tijekom višetjednih aktivnosti koje su trajale do 21. kolovoza 1995. godine.

Rezultati operacije ogledaju se u pronalasku i evidentiranju zaostalih civila, zapljeni velikih količina naoružanja, streljiva, minsko-eksplozivnih sredstava i vojne opreme te u uspješnom razminiranju prometnih i komunikacijskih pravaca. Unatoč povremenim oružanim sukobima s preostalim neprijateljskim skupinama, provedene aktivnosti omogućile su uspostavu sigurnosnih uvjeta nužnih za povratak stanovništva, obnovu

civilnog života i konsolidaciju državne vlasti na oslobođenom području. Izlaganje doprinosi boljem razumijevanju uloge Specijalne policije u završnim operacijama Domovinskog rata te njezina značaja u procesu stabilizacije i izgradnje sigurnosti nakon oslobađanja okupiranih područja.

Glavne riječi: Operacija Oluja – Obruč, Specijalna policija MUP-a RH, Domovinski rat, Petrova gora, sigurnosna stabilizacija, uspostava civilne vlasti

Zoran Delibašić doktorand povijesti, po struci diplomirani kineziolog, sudionik Domovinskog rata i zaposlenik Ravnateljstva Veteranskog centra u Zagrebu.

Pripadnici SPJ „Osa” tijekom VRO „Oluja”

Nenad Grgurica, mag. comm. et oec.
Carinska uprava

Carina u Domovinskom ratu i otvaranje graničnih prijelaza nakon VRO-a “Oluja” na području Sisačko-moslavačke županije

Za vrijeme Domovinskoga rata, uz dijelove Sisačko-moslavačke županije, privremeno je bila okupirana i državna granica što je utjecalo i na hrvatski carinski sustav. Na području Sisačko-moslavačke županije zbog okupirane državne granice nije bilo moguće otvaranje ustrojstvenih jedinica Carinske uprave RH, već su graničnim prijelazima otvorene carinske ispostave Uprave carina RSK. Nelegalnim prometom roba preko privremeno okupiranih graničnih prijelaza bez nadzora hrvatskih graničnih službi istovremeno se narušavao carinski sustav Republike Hrvatske i kršile su se rezolucije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda. Događaji iz carinskoga sustava u Sisačko-moslavačkoj županiji ukazuju na činjenicu kako prekogranični promet nije uspostavljen odmah nakon vojno-redarstvene operacije Oluja. Zbog političke situacije s Republikom Srpskom do potpune prometne i gospodarske normalizacije prema BiH, a nakon otvaranja carinskih ispostava u Dvoru na Uni i Hrvatskoj Dubici, došlo je tek u kolovozu 2002. Odlukom specijalnoga predstavnika glavnoga tajnika Ujedinjenih naroda u Bosni i Hercegovini Jacquesa Paula Kleina povučena je policije Republike Srpske s posljednjega okupiranog područja Republike Hrvatske uz rijeku Unu nakon čega je otvoren granični prijelaz Hrvatska Kostajnica što je bila konačna potvrda uspostave carinskoga suvereniteta na međunarodnim granicama. Cilj rada je na temelju arhivskoga gradiva i propisa iz carinskoga sustava predstaviti ulogu carine tijekom Domovinskoga rata i poslijeratne uspostave potpune teritorijalne cjelovitosti u Hrvatskoj gdje se ključni i završni događaj dogodio upravo na području Sisačko-moslavačke županije.

Ključne riječi: Carinska uprava RH, Uprava carina RSK, granični prijelazi, Dvor na Uni, Hrvatska Dubica, Hrvatska Kostajnica

Nenad Grgurica proučava carinsku povijest te carinsko sfragističko i kartografsko nasljeđe. Objavio je više znanstvenih radova i stručnih članaka te sudjelovao na više od dvadeset i pet skupova, konferencija, predavanja i tribina s temama iz carinske povijesti. Autor je knjige „Kroz 4700 godina carine” (2007.), koautor izložbe „Carinska uprava Republike Hrvatske 1991. – 2018.”, koautor monografije „30 godina carinske službe” (2021.) i kopriredivač knjige „Mirna reintegracija, pobjeda razumom” (2024.). Scenarist je dokumentarnoga filma „Dubrovački carinski statut iz 1277.” snimljenoga 2019. u produkciji Carinske uprave Republike Hrvatske. Središte interesa i aktivnosti istraživanja službena su glasila, carinski propisi i arhivsko gradivo nastalo u procesu raspada SFRJ-a i uspostave carinskoga suvereniteta RH tijekom Domovinskoga rata i reintegracije hrvatskog Podunavlja.

Ivica Valent, prof.

Kulturno-povijesni centar Sisačko-moslavačke županije

Kultura u službi ratne propagande: „Srpski glas” (1990. - 1995.)

U izlaganju će biti analizirano pisanje novina Srpskog kulturnog društva „Sava Mrkalj” - Topusko, za obrazovanje, kulturu i društvena pitanja u razdoblju od početka izlaženja od svibnja 1990. godine, u vremenu završetka prvih demokratskih izbora u tadašnjoj Socijalističkoj Republici Hrvatskoj i za vrijeme privremene okupacije dijelova Republike Hrvatske (1990. - 1995.). Izlaganjem će biti predložena transformacija iz regionalnog prosvjetnog glasila u platformu za širenje političkog radikalizma. Glavna teza istraživanja pokazuje kako je proklamirano kulturno djelovanje –primarno usmjereno na očuvanje srpskog nacionalnog identiteta, jezika i ćirilice baštine – poslužilo kao institucionalna krinka za legitimaciju i diseminaciju velikosrpske ideologije. Uspostavom paradržavne vlasti, časopis se razvija u ključni instrument informativno-propagandnog sustava na Banovini i Kordunu. Narativna matrica lista temeljila se na sustavnoj instrumentalizaciji povijesnih trauma iz Drugog svjetskog rata, posebice glinskoga pokolja 1941. godine. Ova planska viktimizacija generirala je kolektivni strah, opravdavala oružanu secesiju te provodila radikalnu dehumanizaciju i diskreditaciju hrvatskih vlasti. Iako su u okviru djelovanja društva realizirana povijesna i književna izdanja, niti ona nisu bila izuzeta od ideološke indoktrinacije i homogenizacije prostora samoproglašene Republike Srpske Krajine. Operacijom „Oluja” 1995. godine projekt je ugašen, a sačuvana periodika ostaje prvorazredni izvor za istraživanje mehanizama ratne propagande.

Ključne riječi: „Srpski glas”, SKD „Sava Mrkalj”, ratna propaganda, velikosrpska ideologija, okupirani teritorij Republike Hrvatske

Ivica Valent diplomirani je profesor povijesti s više od dvadeset godina iskustva u kulturi i muzejskoj djelatnosti. Od 2023. godine obnaša dužnost ravnatelja Kulturno-povijesnog centra Sisačko-moslavačke županije. Tijekom dugogodišnjeg rada u Gradskom muzeju Sisak djelovao je kao muzejski savjetnik i voditelj više povijesnih zbirki. Autor je brojnih stručnih radova, publikacija i izložbi posvećenih hrvatskoj povijesti, kulturnoj baštini i Domovinskom ratu.

Bruno Rukavina, spec. pol.

Kada istina postaje politički teret: ratno izvještavanje ruskih novinara u Sisku 1991. godine

U kontekstu izvještavanja o ratu na lokalnoj i nacionalnoj razini djelovanje i ubojstvo ruskih novinara Gennadija Kurinnoja i Viktora Nogina u Sisku 1991. godine predstavlja paradigmatički primjer selektivne vidljivosti ratnih događaja u medijskom i političkom prostoru. Dostupni izvori upućuju na to da su novinari ubijeni u zasjedi srpskih paravojnih snaga nakon čega je uslijedilo sustavno prikrivanje tragova zločina, uključujući uništavanje materijalnih dokaza i nestanak tijela. Naknadne komemorativne prakse i simbolička priznanja, uključujući i ona povezana s ruskim predsjednikom, dodatno potvrđuju važnost ovoga događaja, ali istodobno otvaraju pitanje o načinima djelovanja novinara i izvještavanja o Domovinskom ratu na lokalnim, nacionalnim i međunarodnim razinama. Izlaganje se sastoji od triju dijelova prvotno analizirajući teorijski okvir o načinu izvještavanja u ratnim sukobima. Drugi dio rada istražuje djelovanje ruskih novinara Gennadija Kurinnoja i Viktora Nogina, o čemu su izvještavali u Republici Hrvatskoj i Sisku te kako su tragično završili. Posljednji dio rada analizira povijesno sjećanje na ovaj događaj na međunarodnoj bilateralnoj razini između Republike Hrvatske i Ruske Federacije s refleksijom na ostavštinu istinitoga izvještavanja o ratu na lokalnoj i nacionalnoj razini.

Ključne riječi: ratno izvještavanje, ruski novinari, Hrvatska, Rusija, Domovinski rat

Bruno Rukavina diplomirao je politologiju na Fakultetu političkih znanosti na Sveučilištu u Zagrebu. Kao student generacije iza sebe ima četiri dekanove nagrade i rektorovu nagradu. Na diplomskom studiju politologije specijalizirao se za vanjsku politiku i položaj Ruske Federacije u međunarodnim odnosima te odnosima s NATO savezom. Radio je kao voditelj ureda Hrvatskoga društva lobista, stažirao je u Europskom parlamentu u Bruxellesu i Predstavništvu Europske komisije u Zagrebu. Završio je specijalistički studij Vanjska politika i diplomacija na temu Vanjska politika Ruske Federacije i sukob u istočnoj Ukrajini. Trenutačno je doktorand na Fakultetu političkih znanosti i konzultant za EU projekte u privatnom sektoru.

Matea Paripović, univ. mag. hist. et univ. mag. educ. hist et univ. mag. croat.
Tehnička škola Kutina

Grupa „Feniks” iz Popovače

Grupa „Feniks” iz Popovače naziv je za grupu dragovoljaca Domovinskoga rata koja je osnovana 7. prosinca 1989. godine. Ime je dobila u spomen na grupu hrvatskih emigranata koji su 1972. pokušali izvesti prevrat u bivšoj Jugoslaviji. Grupa se sastojala od 25 članova, a osnovani su uoči demokratskih izbora u Republici Hrvatskoj s ciljem osiguranja predizbornih skupova novoosnovanih demokratskih stranaka. U proljeće 1990. osiguravali su skup predsjednika HDZ-a dr. Franje Tuđmana u Popovači. Kasnije su sudjelovali u Domovinskom ratu kao dio 56. kutinske bojne u oslobađanju Novske, Trokuta, Korita, Jagme, Subocke i drugih naselja. Zapovjednik grupe bio je Šimun Iličić. Ovaj rad donijet će pregled svih članova skupine, njihovo djelovanje na početku 1990-ih, ratni put (unutar 56. bojne, IV. voda – I. satnije) te aktivnosti članova u današnje doba.

Ključne riječi: Feniks, Popovača, dragovoljci, udruga, rat

Matea Paripović rođena je 4. travnja 1990. u Zagrebu. Nakon završene prirodoslovne-matematičke gimnazije u Kutini, upisala je i diplomirala povijest i kroatologiju (2014., 2015.) na Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu te stekla titule magistra edukacije povijesti i magistra povijesti i kroatologije. Za vrijeme studija sudjelovala je u Erasmus+ programu pri Sveučilištu u Heidelbergu, a kasnije se dodatno usavršavala pri Sveučilištu u Regensburgu. Kao studentica aktivna je članica i predsjednica Društva studenata povijesti „Ivan Lučić - Lucius” (2013. – 2014.). Od 2018. godine do danas radi u Tehničkoj školi Kutina kao nastavnica hrvatskoga jezika. Članica Matice hrvatske od 2015., a od 2021. obnaša funkciju predsjednice Ogranka Matice hrvatske u Kutini, sada u drugom mandatu.

Luka Marinković, univ. mag. pol.
Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske

Organizacija i tijek obrane grada Kutine

Prikaz pripremnih radnji tijekom organizacije obrane Kutine, jedinica koje su sudjelovale u obrani te tijeka obrane Kutine tijekom Domovinskog rata. Kutina je zbog svog položaja imala značajnu stratešku važnost, a uz to je imala i izričitu gospodarsku i industrijsku ulogu. Grad Kutina se nalazio u neposrednoj blizini demarkacijske linije i područja pod kontrolom pobunjenih Srba pa je zbog toga bio stalno izložen mogućnosti napada. Padom Kutine bila bi oslabljena obrana cjelokupna današnje Sisačko-moslavačke županije, ali i obrana Republike Hrvatske zbog logističke, gospodarske te industrijske važnosti. Također, u izlaganju će biti prikazane ključne osobe i jedinice tijekom obrane Kutine.

Ključne riječi: Kutina, Domovinski rat, vojne jedinice, obrana

Luka Marinković nakon završetka školovanja na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu i zapošljavanja upisao je doktorski studij Povijest na Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu s fokusom na teme iz Domovinskog rata.

Tatjana Štimac, mag. educ. croat. et mag. educ. hist.
Osnovna škola Vladimira Vidrića Kutina

Ubijena djeca u Domovinskom ratu: novljansko područje i slučaj obitelji Grgić

Tijekom Domovinskoga rata područje općine Novska bilo je dijelom Zapadnoslavenskoga bojišta. U razdoblju od sredine kolovoza do početka prosinca 1991. godine JNA i srpske paravojne postrojbe okupirale su 60 % novljanskoga teritorija. Iako je nekolicina okupiranih sela oslobođena operacijom *Orkan-91*, veći dio okupiranoga područja oslobođen je tek vojno-redarstvenom operacijom *Bljesak*. Tijekom te velikosrpske agresije ubijen je ili poginuo značajan broj branitelja i civila, među kojima i djece. Uz prikaz konteksta stanja na bojištu u radu će biti naglasak na ubijenoj djeci na novljanskom području s posebnim osvrtom na obitelj Grgić. Rad je napisan uglavnom na temelju dokumentacije hrvatskih institucija te institucija pobunjenih Srba, a kao bitna dopuna korišteni su literatura i tisak. Dozapovjednik privremene formacije novljanske domobranske satnije Stjepan Grgić, njegova supruga Tomislava Grgić te njihova djeca osnovnoškolci Ivan Grgić i Anamarija Grgić ubijeni su 19. ožujka 1993. godine u svojoj obiteljskoj kući. Poznati su identiteti četvorice osumnjičenih od kojih je samo jedan 2008. godine osuđen na zatvorsku kaznu. Detaljno istraživanje ovakvih zločina nad civilnim stanovništvom doprinosi stvaranju konačnih popisa civilnih žrtava Domovinskoga rata, otkrivanju identiteta počinitelja te smanjenju manipulacije žrtvama i brojkama ubijenih civila.

Ključne riječi: Domovinski rat, općina Novska, ubijena djeca, zločini nad civilnim žrtvama, obitelj Grgić

Tatjana Štimac rođena je 12. veljače 1991. godine u Novoj Gradišci. Osnovnu školu završila je u Rajiću, a nakon toga upisala opću gimnaziju u Srednjoj školi Novska koju je završila 2017. godine. Iste godine upisala je dvopredmetni preddiplomski studij kroatologije i povijesti na Fakultetu hrvatskih studija u Zagrebu. Dvopredmetni nastavnički diplomski studij završila je 2022. godine. Kao temu diplomskoga rada odabrala je *Djeca – žrtve Domovinskoga rata* te iste godine upisala poslijediplomski

studij povijesti na istom fakultetu s ciljem daljnjega istraživanja te teme. Od završetka diplomskoga studija radi u raznim osnovnim školama na području Kutine kao stručna ili nestručna zamjena, a od 2024. godine zaposlena je na neodređeno u Osnovnoj školi Vladimira Vidrića u Kutini kao učiteljica hrvatskoga jezika. Tijekom poslijediplomskoga studija istražuje teme vezane uz Domovinski rat, piše razne znanstvene radove i sudjeluje na znanstveno-stručnim skupovima slične tematike.

Mario Bursik, mag. hist. et inf.
Državni arhiv u Sisku

Centar za obuku „Šamarica“ Milicije SAO Krajine

U izlaganju će u kratkim crtama biti predstavljeno pokretanje i realizacija projekta Spomen-područja „Bratstvo-jedinstvo“ Šamarica s naglaskom na izgradnji Spomen-doma „Bratstvo i jedinstvo“ pri vrhu Zrinske gore (Čavić brdo). Prikazat će se društveno-politička zbivanja na prostoru Banovine na temelju sastanaka i skupova društveno-političkih organizacija u Spomen-domu 1990. godine. Središnji dio rada odnosi se na događaje 1991. godine gdje Spomen-dom biva transformiran u Centar za obuku Specijalnih jedinica milicije „Šamarica“ te kao takav služi kao zapovjedno mjesto JNA, Teritorijalne obrane pobunjenih Srba te paravojskih formacija (Skupina Dragana Vasiljkovića i Steve Borojevića). Iz objekta su vođeni napadi na Glinu te Hrvatsko Pounje i Hrvatsku Kostajnicu, a u toj fazi on služi i kao zloglasni logor. Nakon što JNA napušta Hrvatsku, Centar u potpunosti preuzimaju snage pobunjenih Srba. Prikazuje se njegovo korištenje nakon napuštanja JNA 1992. – 1995. godine. Posljednji dio rada odnosi se na napadni pravac Jabukovac – Čavić brdo kojim 57. brigada HV-a „Marijan Celjak“ u VRO-u Oluja vraća kontrolu nad objektom, a time i cijelom Zrinskom gorom.

Ključne riječi: Domovinski rat, Centar za obuku Šamarica, Dvor, Zrinska gora

Mario Bursik rođen je 12. siječnja 1989. godine u Sisku gdje završava osnovnu i srednju školu. Preddiplomski studij povijesti i filozofije upisuje na Filozofskom fakultetu u Rijeci, a diplomski studij povijesti, smjer Moderna i suvremena povijest te diplomski studij informacijskih znanosti, smjer Arhivistika, upisuje na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Diplomski rad studija arhivistike brani u ožujku 2017. godine, a diplomski rad studija moderne i suvremene povijesti brani u studenom 2017. godine, čime stječe zvanja: magistar moderne i suvremene povijesti te magistar informacijskih znanosti – smjer arhivistika. Pripravništvo započinje u Državnom arhivu u Sisku krajem 2018. godine gdje je stalno zaposlen od 2021. godine u Odjelu za korisnike.

Luka Šajnović, univ. mag. hist.
Kulturno-povijesni centar Sisačko-moslavačke županije

Napad na petrinjsku policijsku postaju 28. rujna 1990. Početak velikosrpske pobune na Banovini

Krajem rujna 1990. velikosrpska pobuna protiv hrvatskih vlasti proširila se iz sjeverne Dalmacije na područje Banovine. Kao povod masovnom okupljanju Srba iz Petrinje i ostatka Banovine ispred Stanice javne sigurnosti Petrinja poslužila je odluka Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske o premještanju dijela naoružanja namijenjenoga pričuvnom sastavu milicije u sjedišta nadležnih sekretarijata za unutrašnje poslove. Maskirani su teroristi najprije u noći 27./28. rujna u predjelu Mošćenice presreli policijski konvoj koji je prevozio naoružanje iz Petrinje u Sisak, a potom je u ranjutarnjim satima 28. rujna započelo prosvjedno okupljanje srpskoga stanovništva ispred policijske postaje u središtu grada, nasuprot vojarni Jugoslavenske narodne armije (JNA) »Šamarica«. Pobunjenici su šleperom i vozilima zapriječili prilaze policijskoj stanici onemogućivši i normalno odvijanje prometa prema Sisku. Okupljanje je obilježeno uzvikivanjem velikosrpskih parola i prijetnjama te se ubrzo pretvorilo u nemire i napad na policijsku postaju. U napadu je otuđen dio naoružanja, a prethodno su fizički napadnute hrvatske novinarske ekipe te lokalni Hrvati. Pobunjenici su rastjerani intervencijom Antiterorističke jedinice Lučko, a nakon intervencije jedan je hrvatski specijalac teško ranjen. Cilj rada je analizom, interpretacijom i komparacijom dostupnih arhivskih izvora, suvremenoga tiska, relevantne literature te usmenih svjedočanstava rekonstruirati niz događaja koji su doveli do početka velikosrpske pobune na petrinjskom području.

Ključne riječi: pobuna, Petrinja, 1990., policija, MUP

Luka Šajnović diplomirao je povijest na Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu 2019. i stekao titulu magistra povijesti (*mag. hist.*). Nakon diplome uspješno je položio program Pedagoško-psihološko-didaktičko-metodičko obrazovanje nastavnika (PPDMN) kako bi mogao raditi kao nastavnik u hrvatskom odgojno-obrazovnom sustavu. Tijekom 2020. i 2021. radio je kao pomoćnik u nastavi u Osnovnoj školi Mate Lovraka u Petrinji, a od 2020. do 2023. kao učitelj povijesti u osnovnim školama Vrbani, Alojzija Stepinca i Rudeš u Zagrebu. Od 2023. do 2025. radio je kao savjetnik u obrazovanju u izdavačkoj kući Profil Klett. Od 2025. zaposlen je kao stručni djelatnik Povijesnoga odjela Kulturno-povijesnoga centra Sisačko-moslavačke županije.

Petrinja u Domovinskom ratu

dr. sc. **Đuro Škvorc**

Obrana i okupacija Petrinje

Općina Petrinja s okolnim naseljima našla se na putu srpskim snagama da izbiju na rijeku Kupu na Banovini u stvaranju čistoga etničkog srpskog područja. Početkom rujna 1991. grad je branilo 616 hrvatskih branitelja nasuprot 1930 srpskih pripadnika. Srpske snage izvršile su tri jaka napada 2., 16. i 21. rujna 1991. na grad Petrinju. Kako ne bi pale u okruženje, hrvatske snage ZNG-a i policije povukle su se preko mosta kod Bresta na Kupi u ponoć 21./22. rujna 1991. godine. Petrinja nije obranjena zbog nepovoljnoga odnosa snaga, slaboga naoružanja branitelja (pješačko naoružanje) i loše koordinacije vođenja i zapovijedanja.

Ključne riječi: srpske snage, ZNG, policija, okupacija

Đuro Škvorc rođen je 1958. godine u Ruševcu, a živi u Križevcima. Do Domovinskoga rata školovao se u Ljubljani i Zagrebu te je radio u nekoliko osnovnih škola. Sudionik je Domovinskoga rata. Nakon Domovinskoga rata ostaje u HV-u. Magistar je međunarodnih odnosa i doktor povijesnih znanosti. Sudjelovao je na više znanstvenih i stručnih skupova. Istražuje povijest 20. stoljeća. Napisao je preko tridesetak znanstvenih i stručnih radova. Član je uredničkoga vijeća časopisa *Janković i Crix*. Urednik je, autor i suautor nekoliko knjiga među kojima je i *Vojna sila pobunjenih Srba na Banovini* 1992. – 1995.

Josip Smernić, mag. hist. et mag. educ. hist.
Gradski muzej Sisak

Ubojstvo na Vili “Gavrilović” - nekažnjeni zločin

Tijekom Domovinskoga rata počinjeni su brojni ratni zločini protiv hrvatskoga civilnog stanovništva, ali i protiv pripadnika Hrvatske vojske. Jedan je od takvih zločina ubojstvo 17 zarobljenih branitelja Petrinje koji su ubijeni kod Vile Gavrilović 16. 9. 1991. Pogubljeni branitelji bačeni su u zajedničku masovnu grobnicu iz koje su iskopani 4 godine kasnije tijekom operacije „Oluja“. Nakon iskapanja identificirani su ostatci 16 žrtava, a posljednji je identificiran 2020. godine. Od četiriju poznatih počinitelja trojica, iako poznata državnim tijelima te unatoč presudama, do danas nisu kazneno odgovarala zbog nedostupnosti Republici Hrvatskoj. Na temelju intervjua s preživjelim te uz korištenje istražne dokumentacije rad donosi rekonstrukciju događaja koji su prethodili zarobljavanju i ubojstvu branitelja, ali i podatke o događajima koji su uslijedili sve do postupka protiv Republike Hrvatske na Europskom sudu za ljudska prava koji je vodio jedan od osumnjičenih 2015. godine.

Ključne riječi: Petrinja, ratni zločin, Domovinski rat, branitelji

Domagoj Smernić magistar je povijesti i edukacije povijesti zaposlen kao kustos u Gradskom muzeju Sisak. Sudjelovao je na znanstveno-stručnom skupu *Desetljeća slobode* s temom *Dabar u Oluji* te na znanstvenom skupu *Zrin – 730 godina prvog spomena* s temom *Sakralni objekti srednjovjekovnog Zrina*.

Mihaela Tikvica, mag. hist. et mag. educ. hist.

Stradanje crkava današnje Sisačke biskupije u Domovinskom ratu - prikaz teme kroz odabrane primjere

Velikosrpska agresija na Hrvatsku, osim ljudskih, donijela je i velika materijalna stradanja, a pri tom je posebno teško razarana i uništavana kulturna baština, napose sakralna katolička baština. Područje današnje Sisačke biskupije (tada dio Zagrebačke nadbiskupije) ističe se po iznimno velikom broju crkava koje su stradale. Upravo na tom području zabilježeni su i primjeri potpunoga uništenja pojedinih crkava – do samih njihovih temelja. Velik broj stradalih crkava danas je obnovljen u istovjetnom obliku, ali još uvijek postoje mnoge koje nisu obnovljene.

U izlaganju će se, prije svega na temelju arhivske dokumentacije Državne komisije za popis i procjenu ratne štete koja je nakon rata provodila pregled i popis ratnih šteta na spomenicima kulture, prikazati ova tema, i to na nekoliko odabranih primjera stradalih crkava: crkve sv. Lovre u Petrinji, crkve sv. Antuna Padovanskoga u Lasinji, crkve sv. Ladislava Kralja i Uznesenja Blažene Djevice Marije u Pokupskom, samostanske crkve sv. Antuna Padovanskoga u Hrvatskom Čuntiću i crkve sv. Nikole u Hrvatskoj Kostajnici. Svaka će crkva biti obrađena iznošenjem osnovnih podataka o njezinu izgledu prije razaranja, okolnostima, detaljima i vremenu razaranja, prikazom fotodokumentacije te opisom današnjega stanja crkve. Na temelju obrađenih primjera bit će iznijeti i neki općeniti zaključci o stradanju crkava današnje Sisačke biskupije u Domovinskom ratu.

Ključne riječi: Sisačka biskupija, kulturocid, ratne štete, Domovinski rat, Banovina

Mihaela Tikvica magistra je povijesti i magistra edukacije povijesti te doktorandica na studiju povijesti Hrvatskoga katoličkog sveučilišta. Disertaciju na temu „Stradanje sakralne baštine današnje Sisačke biskupije u Domovinskom ratu i njezina poslijeratna obnova“ izrađuje pod mentorstvom dr. sc. Katarine Horvat Levaj. Zaposlena je kao nastavnica povijesti u srednjoj školi. Dosad je objavila više znanstvenih i stručnih radova, od kojih su neki povezani s temom disertacije. Održala je i dva izlaganja na simpozijima (Simpozij poslijediplomskih studija *Dijalozi* – Zagreb, Hrvatska; Međunarodna konferencija Društva katoličkih pedagoga Slovenija – Kamnik, Slovenija).

mr. Sanja Basta

učiteljica izvrsna savjetnica

OŠ 22. lipnja Sisak

Renata Milnović

učiteljica mentorica, ravnateljica OŠ 22. lipnja Sisak

OŠ 22. lipnja Sisak

Interdisciplinarni pristupi poučavanju Domovinskog rata: teorija i praksa

Učenje o Domovinskom ratu u nižim razredima osnovne škole temelji se na ishodima propisanim Kurikulumom nastavnog predmeta Priroda i društvo koji uključuju razumijevanje povijesnih događaja lokalne i nacionalne zajednice te razvoj građanskih i socijalnih kompetencija. Poseban naglasak stavlja se na povezivanje nastavnih sadržaja s kulturnom i povijesnom baštinom te značajnim osobama i događajima iz novije hrvatske povijesti. Učiteljski rad pritom zahtijeva primjenu primjerenih didaktičko-metodičkih pristupa i interdisciplinarno povezivanje sadržaja u poučavanju o Domovinskom ratu s ciljem razvoja prostorno-povijesne orijentacije, kritičkog promišljanja, osjećaja zajedništva i solidarnosti te oblikovanja nacionalnoga identiteta. Osmišljene nastavne aktivnosti i projekti uključuju istraživanje i prikupljanje podataka iz različitih izvora, kao i organizaciju izvanučioničke nastave i integriranih dana povodom prigodnih datuma. Takav pristup omogućuje integraciju emocionalnih, kognitivnih i socijalnih kompetencija te potiče promišljanje o ulozi pojedinca u zajednici. U izlaganju će biti predstavljeni rezultati anketnoga istraživanja provedenoga među učenicima Osnovne škole 22. lipnja u Sisku s ciljem procjene njihove razine znanja o Domovinskom ratu uključujući poznavanje vojnih akcija, uloge branitelja i civila te sposobnosti povezivanja lokalnih događaja s razvojem nacionalnoga identiteta i zajedništva.

Ključne riječi: Domovinski rat, integracija sadržaja, istraživanje, učenje i poučavanje

Sanja Basta učiteljica je razredne nastave, izvrsna savjetnica. Županijska je voditeljica učitelja razredne nastave i viši predavač na Učiteljskom fakultetu u Petrinji. Na poslijediplomskom studiju obranila je temu s područja suradnje s roditeljima. Autorica je udžbeničkih kompleta od 1. do 4. razreda iz Prirode i društva te Društva i zajednice. Napisala je stotinjak stručnih i znanstvenih radova te održala brojna izlaganja. U kontinuitetu sudjeluje kao ocjenjivač i moderator u ocjenjivanju nacionalnih ispita za 4. razred. Za vrijeme pandemije sudjelovala je u izradi materijala za Školu na Trećem. Dobitnica je nagrada i priznanja za doprinos razvoju kvalitete odgojno-obrazovnog sustava Republike Hrvatske – na gradskoj, županijskoj i državnoj razini.

Renata Milnović diplomirana je učiteljica razredne nastave, mentorica. Zaposlena je u Osnovnoj školi 22. lipnja Sisak. Radila je kao učiteljica u produženom boravku, zatim kao učiteljica razredne nastave, a od 2025. godine ravnateljica je OŠ 22. lipnja Sisak. Bila je voditeljica Stručnoga aktiva razredne nastave, članica Tima za kvalitetu, članica Školskoga odbora. Autorica je i koautorica više stručnih radova te aktivna sudionica domaćih i međunarodnih konferencija na kojima prikazuje svoj rad i rad škole u kojoj radi. Teme stručnih radova su: inkluzija djece s teškoćama u razvoju, suvremene metode poučavanja, važnost projektnoga učenja. Sudjelovala je i vodila brojne školske i međunarodne projekte uključujući Erasmus projekt.

Martina Tarbuk, univ. mag. educ. hist. et univ. mag. educ. soc.
Kulturno-povijesni centar Sisačko-moslavačke županije

Djelovanje ženskih udruženja u Sisku u Domovinskom ratu (1991. - 1995.)

Okupacijom Petrinje u rujnu 1991. linija razgraničenja između Republike Hrvatske i SAO Krajine (kasnije RSK) potisnuta je neposredno do teritorija grada Siska. Unatoč blizini bojišnice Sisak je uspješno obranjen, a grad je u kratkom vremenu primio važnu logističku ulogu, kako u samoj obrani, tako i u humanitarnoj djelatnosti. U humanitarnom radu posebno su se istaknule civilne udruge čiji su članovi u najvećoj mjeri bile žene. Djelatnost takvih udruga ostvarivana je kroz humanitarni rad s hrvatskim braniteljima, invalidima i stradalnicima Domovinskoga rata, obiteljima poginulih i nestalih osoba, izbjeglicama i prognanicima i ostalim ranjivim društvenim skupinama. Osim humanitarnoga rada udruge su ostvarivale i svojevrsnu aktivističku djelatnost što se osobito iskazivalo kroz sudjelovanje članica na inozemnim i domaćim prosvjedima protiv ratne agresije.

Cilj rada jest rekonstruirati i analizirati djelovanje udruga žena koje su kao civili djelovale u Domovinskom ratu kroz prizmu humanitarnoga rada. U radu će biti obrađeno djelovanje udruge Bedem ljubavi Sisak te udruge Hrvatska žena Sisak i ogranka u Galdovu. Prilikom nastanka rada bit će korištena građa Hrvatskoga državnog arhiva i Državnoga arhiva u Sisku, dokumenti iz privatnoga arhiva nekadašnjih članica udruga te periodička izdanja tjednih novina koje su izlazile na sisačkom prostoru u promatrano vrijeme.

Ključne riječi: Grad Sisak, Domovinski rat, Bedem ljubavi, Hrvatska žena, civili

Martina Tarbuk rođena je 1998. u Sisku. Od siječnja 2024. zaposlena je u Kulturno-povijesnom centru Sisačko-moslavačke županije kao stručna djelatnica Memorijalnoga odjela Domovinskoga rata. Autorica je *Fotomonografije Bedem ljubavi Sisak* (1991. – 1996.), nekoliko stručnih izložbi popraćenih katalogom te znanstvenih radova objavljenih u časopisima i knjigama. Sudjelovala je na stranim i domaćim znanstvenim skupovima. Od 2023. pohađa doktorski studij Povijest na Fakultetu hrvatskih studija gdje je prethodno završila prijediplomski i diplomski studij povijesti i sociologije. Znanstveni rad usmjerila je na teme vezane uz društvenu povijest moderne i suvremene hrvatske povijesti.

dr. sc. **Vedran Dukovski**
Državni arhiv u Pazinu

Počeci Domovinskog rata u Istri: srpanj - prosinac 1991.

Istra je kao jedina hrvatska županija bez ratnog djelovanja određena da bude logističko-prihvatno područje, na kojemu će se sklanjati izbjeglice, odmarati i rehabilitirati borci iz svih hrvatskih postrojbi i koja će prema mogućnostima opskrbljivati hrvatsku vojsku hranom i opremom. Unatoč tome, razdoblje neizvjesnosti i napetosti trajalo je od srpnja do prosinca 1991. kada je JNA napustila Istru. U tom razdoblju na području Istre osnivaju se vojne i policijske postrojbe koje se uključuju u obranu ratom zahvaćenih krajeva Hrvatske. Sigurnosni problem Istre predstavljale su vojne jedinice 5. Vojno pomorskog sektora (VPS), Vojni aerodrom u blizini Pule (258. vb Pula), oklopni bataljun u Pazinu i ostale vojne jedinice raspoređene po Istri. Napori i problemi s kojima su se u navedenom razdoblju susretale istarske vlasti, pripadnici SJP „BAK“, pripadnici 119. brigade HV kao i pripadnici policije kako bi spriječili sukob i osigurali sigurnost građana te miran odlazak JNA iz Pule opisani su u ovme radu. Posebna pažnja daje se odnosu s JNA i pregovorima o mirnom napuštanju Istre sa zapovjednicima 5. VPS-a, kontraadmiralom Vladimirom Barovićem i kapetanom bojnog broda Dušanom Rakićem koji je kasnije obnašao dužnost ministra obrane tzv. Republike Srpske Krajine.

Ključne riječi: Domovinski rat, odlazak JNA iz Istre, 5. vojno pomorski sektor

dr. sc. Vedran Dukovski rođen je u Puli. Diplomirao povijest na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli. Doktorirao na Filozofskom fakultetu sveučilišta u Zagrebu s temom: *Vojna uprava Jugoslavenske armije i gospodarske prilike u hrvatskome dijelu Istre*. Od 2016. radi u Državnom arhivu u Pazinu. Autor je desetak stručnih i znanstvenih radova. Kao jedan od autora objavio je knjige: *Istra u Domovinskom ratu 1991. – 1995.*, *Vojna povijest: od Napoleona do suvremenih vojnih sustava* i jednu uredničku knjigu *Zapisnici sjednica Oblasnog narodnog odbora za Istru [1943–1945] 1945–1947*. Do sada je sudjelovao na više međunarodnih i domaćih znanstvenih skupova s temama istarskog poraća i Domovinskog rata.

